

беждает соперника", "Путин в госпитале с ранеными бойцами" и т.д. Как правило, политические конфликты в прессе обязательно сопровождаются фотохроникой событий.

С другой стороны, часть политической информации в СМИ представляет собой символический капитал в обильном вербальном сопровождении, которое предварительно задается скрытым, безличным, или, наоборот, персонифицированным, ярко политизированным комментатором а la С. Доренко. В этом случае семантический контекст эстетической информации определяет приближенные к однозначности рамки восприятия таковой зрителем. Такой вариант "думать за зрителя", по-видимому, более оправдан, чем предыдущий ("вообще не думать"), особенно если учесть следующие слова С.А. Ушакина: "Специфика эмоциональной реакции заключается в ее недолговечности; в случае отсутствия рационального "противовеса" она эффективна лишь при постоянном воздействии на слушателя/зрителя" [9, с. 144]. Помимо того, любая политизированная эстетика в СМИ может при неоднократном повторении постепенно утратить первоначальную убедительность и даже начнет приобретать обратный смысл согласно эффекту "приедаемости рекламы".

Таким образом, особенности современного политического обоснования, как и политической аргументации вообще, создают необходимость особого восприятия и оценки этих процессов в системе политической науки и политической деятельности.

ЛИТЕРАТУРА

- [1] Брутян Г.А. Аргументация. Ереван, 1984.
- [2] Брутян Г.А. Очерк теории аргументации. Ереван, 1992.
- [3] Амирханян А. Экспликация понятия обоснования. Ереван, 1993.
- [4] Зак Л.А. Западная дипломатия и внешнеполитические стереотипы. М., 1976.
- [5] Казаков Ю. ТВ как голос гражданского общества. - Политическая сила телевидения: реальность мифа? (Обзор семинара). ПОЛИС, 1999, 6, с.155-178.
- [6] Почепцов Г.Г. Асимметричность информационных воздействий. - Вест. МГУ, сер. 18. Социология и политология, 1999, 3, с. 193-204.
- [7] Поцелуев С.П. Символическая политика: констелляция понятий для подхода к проблеме. ПОЛИС, 1999, 5, с.62-75.
- [8] Dittmer A. Die Inszenierung politischer Mythen. Ein Beitrag zur Funktion der symbolischen Formen in der Politik am Beispiel des Hermannsmythos in Deutschland. - Politische Vierteljahresschrift, 1993, 34 Jahrgang, Heft 2, S. 199-218.
- [9] Ушакин С.А. Речь как политическое действие. ПОЛИС, 1995, 5, с. 142-153.
- [10] Klaus G. Sprache der Politik. Berlin, 1971.
- [11] Кассирер Э. Техника современных политических мифов. - Вестник МГУ, сер. 18. Социология и политология, 1990, 3, с. 58-69.
- [12] Оганесян С.Г. Аргументация, ее предметная область и возможности. - Автореф. ... докт. дис. Е., 1997.
- [13] Васильев В. Особенности восприятия политической информации населением. - Политическая сила телевидения: реальность мифа? (Обзор семинара). ПОЛИС, 1994, 6, с. 155-178.

ԳԵՂԱԳԻՏԱԿԱՆ ԷՍԹԵՏԻԿԱՆ ՈՐՈՏՆԵՅՈՒ ԱՇԽԱՐՀԱՅԱՅՈՒՄ

Մինասյան Ա.

ՀՀ ԳԱՄ փիլիսոփայության և իրավունքի ինստիտուտ

Միջնադարյան աշխարհըրկայմանը բնորոշ սիմվոլիստական մտածողության լուսին համեմունք՝ Հովհան Որոտնեցու (XIV դ.) աշխարհայացքում գեղագիտականը հիմնականում է, այն խորհրդանշան է Արարչի եզրույթումը, բարոյությունն ու իմաստությունը: Միջնադարյան հայ մտածողը առաջադրում է Աստծո գոյության «գեղագիտական փաստարկ»: Մարդու (ինչպես նաև բնության) ստեղծագործությունները բն. կատարելությանը զիջում են ստեղծանելիք արարմանը, սակայն իրենց հերթին վկայում են մարդկային հոգու արարչի էության, բանական և անճիշտան լինելու մասին:

Минасян А. Эстетическое в мировоззрении Иоанна Воротнецки. Созвучно с символистским мышлением, свойственным в целом средневековому миропониманию, эстетическое в мировоззрении Иоанна Воротнецки (14 в.) не самоцельно, а выражает мудрость, доброту и могущество Творца. Средневековый армянский мыслитель выдвигает специфический "эстетический аргумент" существования Бога. Несмотря на то, что произведение человека (а также природы) своим совершенством уступают божественному творению, тем не менее они свидетельствуют о творческой сущности человеческой души, о ее разумности и свободе воли.

Minasian A. The aesthetic principles in Hovhan Vorotnetsi's world-view. According to the symbolic thinking being characteristic of the medieval mentality, the aesthetic principles in Hovhan Vorotnetsi's world-view are not commonly an end itself but symbolize Creator's wisdom, kindness and power. The XIV cent. medieval Armenian thinker put forward an "aesthetic argument" of God's existence. The results of human /and Nature's/ activities, although surpassed by the Divine creation in terms of perfection, still testify to creative essence of human soul, to its being reasonable and possessing self-will.

Հայ միջնադարյան մշակույթում իր մանկավարժական և եկեղեցական բնույթն զորոններով և փիլիսոփայական հարուստ ժառանգությամբ աչքի ընկնող մտածողներից է Հովհան Որոտնեցին (1315-1388): Տաթևի դպրոցի հիմնադիրը (1373թ.) մեծաթիվ աշխատությունների հեղինակ է, որոնցում արծարծվում են ինչպես հոգևոր-աստվածաբանական բնույթի, այնպես էլ գոյարանական, իմացաբանական, տրամաբանական, հոգեբանական, գեղագիտական, բարոյագիտական և մանկավարժական կարևորագույն հիմնահարցեր:

Գեղագիտությունը Հովհան Որոտնեցին չի առանձնացնում որպես ուսումնասիրության հատուկ բնագավառ (պատահական է, որ նա գեղագիտական հիմնախնդիրներին նվիրված առանձին աշխատություն չունի) բայց, այնուամենայնիվ, գեղագիտականը զորոններում է նրա աշխարհայացքի բազմազան ոլորտներում: Այս երևույթը, որն, ի դեպ, բավականին տարածված էր միջնադարում, ունի իր բացատրություններ: Միջնադարյան աշխարհըրկայման առանձնահատկություններից է սիմվոլիստական մտածելակերպը, համաձայն որի գաղափարն աշխարհին հատուկ օրինաչափությունը, կարգը, կատարելությունը, գեղեցկությունը և այլն, իրենց բնույթով գեղագիտական բնութագրիչներ են, ինքնանպատակ չեն և վկայում, խորհրդանշում են Արարչի եզրույթումը, բա-

բությունն ու իմաստութիւնը: Գեղագիտականի դերի նման ըմբռնումը լիովին բնորոշ է նաև Հովհան Ռոտունցու աշխարհայացքին: Այդ իսկ պատճառով գեղագիտականը հայ մտածողի համար միջոց է դառնում միջնադարյան աստվածաբանության գերխնդրի լուծման (Աստծո գոյության և նրա ատրիբուտների բացահայտման) համար և, քնականաբար, գործառնում է Ռոտունցու աշխարհայացքի գրեթե բոլոր բնագավառներում:

Համաձայն Հովհան Ռոտունցու գոյաբանական ուսմունքի աշխարհն Աստծո արարչագործության արդյունքն է. Աստված ստեղծել է աշխարհը ոչնչից: Թեև գերագույն արարիչը Աստված է, սակայն ստեղծել կարող են նաև բնութիւնը և մարդը՝ շնորհիվ արհեստի (արվեստի): Մարդկային ստեղծագործությունն անհնարին է առանց «հիման», այսինքն՝ նյութի, որին մարդը տալիս է «ձև պատահական»: «Ժսկ բնութիւն առաւել ունի գործիւն, քան զարհեստն», քանի որ այն ստեղծում է անմիջականորեն Աստծո կողմից արարված պարզ նյութի հիման վրա, որին հաղորդում է «ոչ միայն ձև պատահական, այլև գոտեսկ գոյացական»: Այս երկուսին գերազանցում է աստվածային արարումը, որն «ինքն ստեղծամէ գիւնն և տայ նմա զձև արհեստական և գոտեսկ գոյացական» [1]:

Համեմատելով մարդկային և աստվածային ստեղծագործությունները՝ Ռոտունցին գտնում է, որ մարդուն ստեղծագործելու համար հարկավոր են նյութ, ժամանակ, անհրաժեշտություն, ուսում և աշխատանք: Ի տարբերություն աստվածայինի, մարդկային «գործը» «շօշախմամբ և ըմբռնելով է», այն «նախ գործեստմբ և յետոյ ներգործեստմբ եղանի», մարդը «սխալական է ի յարուեստ և ի գործ», «մարդ զինչ և կամի ոչ կարէ» և, վերջապես, «մարդ յետ ստեղծանելոյն՝ ոչ է ընդ ստեղծութան իւր» [2]:

Ինչ վերաբերում է բնության ստեղծագործությանը, ապա, համաձայն Ռոտունցու հայեցակարգի, «Աստուած գերկորդարար ստեղծումն եղ ի բնութիւնս և բնութիւնս արուեստին իւրով ստեղծամէ գոտեսկն» [3]: Քանի որ Աստված իր արարածներին ստեղծում է կատարյալ, ապա մարդկային մարմնի զանազան թերությունները և շեղումները արդյունքն են բնության տկարության և սխալի: Ռոտունցու մտորումների տրամաբանական արդյունքը հետևյալ եզրակացությունն է. «Աստուած, զի աղբիւր է համնարոյ, ստոյգ չափով քառական առնէ զգործս ամենեցուն՝ գովելի առաւել, քան զգործ բնութեան և քան զգործ արուեստի» [4]:

Այսպիսով, համաձայն գեղեցիկի որոտնեցիական գոյաբանական ուսմունքի, զգայական աշխարհին հատուկ գեղեցկության, կատարելության և կարգի հիմքն ու աղբյուրը Աստված է՝ շնորհիվ իր անսպառ և ամենակարող ստեղծագործ ուժի: Դրսևորելով գեղեցիկի օրյեկտիվ իդեալիստական ըմբռնում՝ Ռոտունցին գտնում է, որ այն նախ գոյություն ունի Աստծո բանականության մեջ, և ապա միայն՝ նրա արարած աշխարհում: Մակայն այդ աշխարհում գեղեցիկն ու կատարյալը, կարգն ու դասավորությունն այնչափ հաստատուն և հիմնարար տեղ են զբաղում, որ իրենց հերթին ապացուցում են Աստծո գոյությունը. «Չարդ, չափ, և ձև, և դասութիւն արարածոցս յայտնապէս նշանակեն զճարտարապետն տրա. որպէս յերկիրս ծաղկոյ, և երկինս աստեղոյ, և ի մասանց կազմութեան երկնի և երկրի... Յայսմանէ հաստատապէս երկի յերկնի արարածոցս աներկոյթն՝ Աստուած» [5]: Այսինքն՝ արարածների կարգավորված լինելը, դրանց կազմվածքի համախառնությունն ու չափը, ձևի կատարելությունը, զարդով ու գույնով օժտված լինելը և այլ գեղագիտական բնութագրիչներ ակներևաբար վկայում են իրենց աներկոյթ Արարչի գոյության և ստեղծագործ անսպառ հնարավորությունների մասին: Հիրավի, մենք գործ ունենք Աստծո գոյության «գեղագիտական փաստարկի» հետ: Ելնելով «յուրաքանչյուր դեպքում անհրաժեշտ է արվեստի ավյալ ստեղծագործությունից ճանաչել և դրա ստեղծողին (արվեստագետին)» իր որդեգրած սկզբունքից՝ Հովհան Ռոտունցին աստվածային նախախմամտության գոյությունն ապացուցելիս ևս աշխատեցնում է մեզ ծանոթ «գեղագիտական փաստարկ» [6]:

Անցնելով Հովհան Ռոտունցու իմացաբանությանը և դրանում գեղագիտականի ունեցած դերի հարցի քննությանը՝ հարկ ենք համարում նշել, որ միջնադարյան հայ մտածողը մեծ է անթաքայց հավատ ունի մարդու ճանաչողական հնարավորությունների նկատմամբ: Ըստ Ռոտունցու, Աստծո արարչագործության շնորհիվ ստեղծված աշխարհը, որ գոյություն ունի անկախ մարդկային որևէ զգայությունից ու մտքից՝ լիովին ճանաչելի է և իմանալի. «Ձի ոչինչ մնացէ ի գոյիցս արտաբոյ մարդկան գիտութեան» [7]: Օժտված լինելով արտաքին (տեսողություն, լսողություն, շոշափելիք, հոտոտելիք և համի զգայություն) և ներքին (ընդհանուր զգայություն, երևակայություն, կարծիք, տրամախոտություն և միտք) գործություններով՝ մարդն ի գործ է ճանաչել ոչ միայն եզակի ու մասնավոր իրերն ու երևույթները, այլ նաև ընդհանուրը, որին, իր չափավոր ռետիստական դիրքորոշման համաձայն, Ռոտունցին տալիս է նաև գոյաբանական կարգավիճակ:

Շարունակելով ու զարգացնելով Դավիթ Անիադքի այն տեսակետը, որ «արհեստ է ընդհանուր գիտութիւն՝ հանդերձ պատճառաւ»՝ Հովհան Ռոտունցին գտնում է, որ մարդը ճանաչում է ընդհանուրը ոչ միայն գիտության, այլ նաև արվեստի միջոցով: Ռոտունցին սերտ կապ է տեսնում ուսման, կրթության և մարդկային «գործի» միջև, ընդ որում «գործ» ասելով նա հասկանում է թե մարդու ստեղծագործ աշխատանքը՝ արհեստը ու արվեստը, թե նրա քաղաքական վարքն ու արարքները, թե մարդու մտավոր արտադրանքը և թե նրա ամենօրյա գործը՝ կենցաղը: Ինչ վերաբերում է արվեստին, ապա այն, և այստեղ է Ռոտունցին լիովին համաձայն է անհատական տեսակետին, ինչպես և գիտությունը, ճանաչում, մտախառնում է ընդհանուրը. «Ձի արժանի եղև մարդս քանի և ուսմամբ լինել տեսող գործոցս Աստուածոյ, զի ոչ այլ ինչ են տեսածք արուեստից, եթե ոչ ընդհանրից իրաց հաստմն, որպէս երաժշտականն և այլն: Նոյնպէս և տեսութիւն մտացն և հանճարն ընդհանուրն տեսանէ, գոր Աստուած յառաջագոյն գործեաց մտաք» [8]: Կարծում ենք, ասված է միանգամայն միանշանակորեն. արվեստը և գիտությունը՝ ճանաչում են ընդհանուրը, այն ընդհանուրը, որ նախապես գոյություն ունի աստվածային բանականության մեջ և ապա, արարչագործության շնորհիվ՝ նաև իրական աշխարհում:

Արվեստը, Ռոտունցու պատկերացմամբ, ոչ այլ ինչ է, եթե ոչ «ծնունդ գեղեցիկ յբնոյի ծնողէ խոնակաւութեան»: Իր բնույթով լինելով արարչի և արարչակից Աստծուն՝ մարդը ձգտում է իր ճանաչած ընդհանուրը «ի կատարումն ածել», մարմնավորել արվեստի և արհեստի ստեղծագործություններում: Ինչպես աստվածային ստեղծագործությունը՝ աշխարհն իր կարգ ու կանոնով, դասավորվածությամբ ու գեղեցկությամբ վկայում է

